

nimi za isto gradivo, tj. za zgodovinsko-razvojno zaporedje tekstov, ki so v preteklosti pripravljali formiranje slovenske besedne umetnosti, in pa za literarno-estetsko produkcijo, kakršna obstaja v slovenskem jeziku neprekinjeno zadnjih dvesto let. Posamezni avtorji resda rajši uporabljajo ta ali oni termin, vendar za to ni videti globljega načelnega razloga; o rabi odločajo osebna stilna nagnjenja, okusi in predstave, pri čemer se izraz slovstvo najrajši povezuje s konservativnim priokusom nečesa zgolj pristno slovenskega, domačega in torej tradicionalnega — morda je prav zato skoraj obvezen v naslovih šolskih pregledov, učbenikov in priročnikov; nasprotno je pa izraz literatura na mestu zlasti tam, kjer se na preteklost in ustroj slovenskih tekstov gleda s širših, bolj evropskih ali svetovljanskih stališč, kar nam je blizu že iz časa romantike in slovenske moderne. In končno je razumljivo, da se zadržanost do vseh teh terminov, zlasti pa do »slovstva« kot najbolj konservativnega med njimi, širi zlasti med mlajšimi pisci iz kroga literarne avantgarde, ki bi jim radi postavili nasproti na novo utemeljen pojem pesništva ali celo »poiesis«. Toda ta pojav je v zvezi z že opisanimi premiki v razvoju same literature, evropske in tudi slovenske, ki potekajo v smeri nečesa, kar se resda na prvi pogled kaže kot njun »konec«, a je najbrž predvsem nastajanje tistega, kar ni več ali pa ni samo literatura, ampak drugačna vrsta zgolj estetske ali samo aktivistične dejavnosti s pomočjo jezika pa tudi z drugimi sredstvi, tako da takšna dejavnost zahteva zase bolj ali manj upravičeno tudi novo ime; morda za zdaj kar »postliteratura«.

(Se nadaljuje)

Gregor
Strniša

Balade

Pričujoče pesmi so, kot je svojo najnovejšo zbirko označil pesnik sam, iz »menipejske satire« z naslovom ŠKARJE — Zgodba o času. Zbirka bo predvidoma izšla prihodnji mesec pri založbi Obzorja. V Strniševem pesniškem opusu je zbirka zanimiva tako po svojem motivu kot po ureditvi sami: obsega pet poglavij in dva intermezza, namreč: ZNAMENJA (kako je čas v svetu zašel), UJMA (časa ni nikjer), intermezzo SEKUNDA (ki traja večnost), ČAS (kako so ga tkali in kaj so uvezli vanj), SMRT (kam je prešel čas, ko ga je svet zaigral), intermezzo VECNOST (ki traja sekundo), NAROBESVET (kako je čas prišel nazaj).

Trije tu objavljeni cikli — prvi iz prvega poglavja, druga dva pa iz obeh intermezzov — skušajo biti zaokrožena celota in dovolj nazorno, tako menimo, ponazarjajo duha in obliko zbirke.

BALADA O SENCAH

CIGARA Bilo je v času, ko se je zgubljal čas.
Gospod je vstal, se obril, v rokah
skodelico jutranje kave drži —
na mizi pred njim se večerja kadi.

Še hip se mu zdi malo čuden dan.
Bi vprašal gospo? Pa ne ve več, kaj.
Skrivaj odmakne rob zaves:
dan je težak od večernih senc.

— Sam ne vem, kam je šel ta dan!
— Prosim, ne tu! reče gospa,
gospod iz kuhinje zbeži,
kadi v temni sobi, kadi, zaspi.

PUNČKA — Punčka, zlato žilo imam!
Punčka ni izobražena:
Rudnik zlata! razpre oči,
naredi, da ji krilo gor zdrsi.

— Zato ne morem, kot bi rad!
— Bi ti še enkrat rad morda?
Naj bo, prvi pot je bilo lepo!
— Saj sploh še bilo ni, jeclja gospod.

V senco potem spusti sinji denar,
iz krive izbe odide, sam ne ve, kdaj.
Zakaj še pred njenimi vrati stoji?
Od stopnic zasopel, se ozre, pozvoni.

AVTO — Ta otrok sploh ne bo zaspal?
— Tvoj otrok je trmast, gospa!
— Ima tvojo trmo, moj mož!
Ko čez grobe odide iz sobe gospod.

— Mama, zunaj je velik dan!
— Trda noč je, hitro spat!
Otrok sam pri sebi dobro ve,
da se je dan šele začel.

— Rdeči avto mi daj, črni vlak!
— Samo, če boš zaspal, ko mrtvak!
Z avtom na prsih zapre oči.
Velikanska senca avta nad njim obvisi.

DIMNIKAR Na nebu jutranja zarja rdi,
gospa na beli postelji.
— Na svidenje, lepa hvala, gospa!
odide iz vile dimnikar.

— Neumni fant, ni upal, že spet!
zažarijo oči gospe.
Gospe se svetijo oči,
na nebu večerna zarja gori.

Na steni ples gluhih senc,
na rjuhi temni sled kolen.
Razmišljeno si oblači gospa
haljo, z robom črnim od saj.

KRSTA Prišlo je vse črnó ljudi,
lil je, kot iz škafa, naliv.
V jami je voda prekrila dno,
ko črn čoln je pljusnila v grob.

— Ves bo moker, in koj prvo noč,
pomisli gospa, ubogi mož!
Obesi senci dveh solz na rob vek,
ko grom pade prst na les.

S črnim avtom pride domov,
za njo peš, s prstjo na čevljih, gospod:
Povsod polno blata po cestah!
Gospa je, še hip, malo zmedena.

SENCE

(po načinu mojstra Giorgia de Chirica)

CIGARA Senca na zaveso pada:
prsti, dim, senčna cigara,
polodprta usta sence,
roka sence sredi kretnje.

Dolge sinje hišne sence
padajo na čiste ceste,
senca gleda skozi šipe
oblak v obliki ptičje hiše.

Prebiva v njem oblačna punčka,
se skriva zanj pomladna luna?
Luna za njim večno čaka,
punčka ne pride iz oblaka.

PUNČKA Sonce sije skozi šipe
na orjaške kvadre: stopnišče,
nad stopnicami so vrata,
vzrok in namen sebi sama.

Vrata, kot nekdanja sanja,
v novih sanjah prepoznana,
so podobna v slepi jezi
za udar stisnjeni pesti.

Ko da prihajajoč okleva,
leži proti vratom senca,
ki jo lomijo stopnice
kakor kos razbite šipe.

AVTO Pot, živalsko rjava, prazna,
izza belega vogala
hiše samo senca pada,
dečka, ki obroč potaka.

Ko da je kolo zastalo,
samó pot beži v daljavo,
nad potjó nebo temačno,
bo naslednji hip razpadlo.

Z druge strani potí pada
trda, črna senca avta
proti bledi tenji fantka —
rjava pot je preveč prazna.

DIMNIKAR Na steni je večerna senca
obstala, stoji, sredi plesa,
vešča na blazini ležišča
leži, ne premakne krila.

Lučka je višnjeva streha,
pod njo dimnikarček vešča,
senca na steni: na prašni sliki
na prazni hiši pleše dimnik.

Na tleh leži svilena halja —
senca malega stopala,
ki visi čez rob ležišča sámó,
pada na prazno gladko haljo.

KRSTA Ravna, gladka, prazna stena,
skoznjo strmé sém očesa,
vršički cipres strmé čeznjo
v boléhno sonce in nebo deževno.

Zid se konča v kovana vrata:
vhod v pokrajino brez glasa,
pod rešetko kratka senca:
ženska glava, brez telesa.

Leži glava, brez blazine,
kot pod nožem giljotine,
nad njo visi deževna kaplja,
na zidu čaka senca avta.

BALADA

CIGARA Oblaček bel, ujet v zavese,
za njim bleščéče mestne strehe —
mesec bo skôro splaval v sobo
skoz široko odprto okno.

Zmeraj bliže sije mesec,
ta hip vstopa skoz zavese —
bo oranžna luč pod stropom,
za to mehko, drago sobo?

Ni že biló: ta noč, ta bela
krhka cvetka iz pepela?
— Kdo se je zbal mesečine,
vstal, zaprl, zagrnil šipe?

PUNČKA Skozi šipe sije sonce
na stopnišče, sonce tone
v zlatem čadu za zvonike,
žari na pragu — večeri se.

Za vrati ugaša na kazalcih,
slečeni srajčki, stari vazi —
zadnji sij pada na sinjo
cvetlico in odprto knjigo.

Niso — le kdaj? — bili isti:
ti kazalci, list v knjigi,
datum na listu, iste rože,
isti glas zvonca, isto sonce?

AVTO Rjava pot ni tako prazna:
izza belega vogala
hiše se obroček pisan
— ko votlo sonce — kotalika.

Bela hiša odpira šipo,
gleda na cesto in v nizko
nebo, nebo ta hip premakne
— kakor sajast vlak — oblake.

Glas, ki zrasede za ovinkom —
se ni že nekoč zgodilo:
nebo, voz, vozá senca hitra,
obroč, ki se čez pot kotalika?

DIMNIKAR Z neba gorí večerna zarja
v sobo, ki je tako prazna,
da urica — da je presvetla lučka —
tiktaka ko mrtvaška ura.

Ko lupina izpitega jajca,
je pozabila izba obiskovalca.
Urica? Ne kuka sinja
mila luč ko kukavica?

Se ni že enkrat dogodilo,
z isto lučko, preveč sinjo,
z isto urico preglasno,
z malomarno slečeno haljo?

KRSTA Z vrat je padla deževna kaplja,
z zida zginje senca avta,
za avtom zginja — je že mravljíšče —
roj ljudi, ki zapušča grobišče.

Ko navita kukavica
avtu števec tiho klika,
se prižiga sinja lučka,
tiktaka ko mrtvaška ura.

Avto, ko temna, tesna jama —
zakaj je bila tako majhna?
Se ni že vse nekoč zgodilo:
glas števca, bežeča hiša za šipo?